

CZU: 347.734:347.447.63

[https://doi.org/10.59295/sum8\(178\)2024_08](https://doi.org/10.59295/sum8(178)2024_08)

CONDIȚIILE NECESARE PENTRU CONSTITUIREA UNEI FIDUCII EXPRESE

Irina DIGORI,*Universitatea de Stat din Moldova*

În prezentul articol sunt analizate condițiile care trebuie respectate pentru constituirea unei fiducii exprese, adică al cărei temei este contractul, declarația unilaterală sau testamentul, în conformitate cu legislația Republicii Moldova. Cercetarea se realizează într-o perspectivă comparativă, punând în discuție condițiile ce trebuie respectate pentru constituirea trust-urilor exprese în dreptul englez (inclusiv regula celor 3 certitudini), regulile stabilite în DCFR și condițiile de valabilitate ale contractului de fiducie în sistemele de drept continental, precum Franța și România. Se constată că există o conexiune între reglementările analizate, care poate fi întrezărită și în raport cu cerințele existente potrivit dispozițiilor legale naționale. Analiza se îndreaptă apoi spre fiecare condiție la care trebuie să corespundă actul de constituire a fiduciei și vizează: legalitatea, capacitatea, consimțământul, obiectul, forma și clauzele esențiale, fiind puse în lumină aspectele specifice în materia fiduciei.

Cuvinte-cheie: *fiducie, fiducie expresă, constituirea fiduciei, act de constituire a fiduciei, condiții de validitate, legalitate, capacitate, consimțământ, obiect, formă, clauze esențiale.*

THE REQUIREMENTS FOR THE CREATION OF AN EXPRESS TRUST

This article examines the requirements which need to be fulfilled for the creation of an express trust, i.e. based on a contract, unilateral declaration, or will, in accordance with the legislation of the Republic of Moldova. The research is carried out from a comparative perspective, discussing the requirements for the creation of an express trust under English law (including the three certainties rule), the rules established in the DCFR, and the conditions of validity of fiducia contract in continental law systems, such as France and Romania. It is found that there is a connection between the regulations under consideration, which can also be seen in relation to the existing requirements under national legal provisions. The analysis then focuses on each of the conditions that must be met by the trust instrument and covers: legality, capacity, consent, object, form and essential clauses, highlighting the specific aspects in the field of trusts.

Keywords: *trust, express trust, creation of trust, trust instrument, validity requirements, legality, capacity, consent, object, form, essential clauses.*

Introducere

Analiza modului de constituire a unei fiducii trebuie să fie orientată în două direcții. Pe de o parte, este important să cercetăm temeiurile constituirii fiduciei și să determinăm specificul acestora în fiecare caz distinct. Această primă analiză am realizat-o în cadrul articolului „Temeiurile constituirii unei fiducii” [1]. Pe de o altă parte, este crucial să examinăm și să percepem condițiile care trebuie să fie respectate pentru constituirea unei fiducii. În prezentul articol ne propunem să examinăm condițiile constituirii fiduciiilor exprese. Reieșind din prevederile Codului civil al Republicii Moldova (în continuare C.civ.RM) și, în special, din cele cuprinse în art. 2074 C.civ.RM („Temeiurile constituirii fiduciei”) [2], prin fiducii exprese avem în vedere fiduciile constituite prin contract de fiducie, prin declarație unilaterală de constituire a fiduciei și prin testament, adică, în ansamblu, printr-un act de constituire în care voința constituitorului este manifestată în mod expres. Astfel, excludem din sfera de analiză fiduciile constituite prin act administrativ sau hotărâre judecătorească, deoarece cazurile (și condițiile) de constituire a acestor tipuri de fiducii trebuie să fie prevăzute de lege, iar, la acest moment, în legislația Republicii Moldova încă nu există asemenea reglementări.

Cu privire la terminologia utilizată, ținem să menționăm că, în doctrină, în dependență de sistemul juridic analizat, vom întâlni denumirile de „express trust”, „intentional trust” sau „voluntary trust” (în common law: spre deosebire de trust-uri implicite, constructive, rezultante etc.), „fiducie convențională” sau „fiducie

contractuală” (în doctrina franceză și românească: spre deosebire de fiduciile stabilite prin lege) etc. Ținând cont că art. 2074 C.civ.RM stabilește mai multe temeuri de constituire a unei fiducii (decât cele prevăzute în legislația Franței sau a României), considerăm că formularea „fiducie expresă” este mai potrivită în arealul național, deoarece cuprinde fiduciile constituite în toate cele trei temeuri menționate *supra* (i.e. contract, declarație, testament), în mod expres, prin voința constituitorului (căreia, în cazul contractului, i se alătură și voința fiduciarului inițial). O altă opțiune ar fi expresia „fiducie voluntară”, dar nu am optat pentru aceasta, deoarece tradusă în limba engleză („voluntary trust”) poate avea un sens specific, mai îngust (spre exemplu, fiducie cu titlu gratuit).

Pentru a elucida condițiile constituirii fiduciei exprese potrivit legislației Republicii Moldova, vom privi subiectul într-un cadru extins și vom efectua o analiză de drept comparat, care ne va ajuta să înțelegem esența și importanța fiecărei condiții. Astfel, vom trece în revistă condițiile înaintate pentru constituirea unui *trust* în dreptul englez, prevederile Cărții a X-a din Draft Common Frame of Reference (în continuare DCFR), pe care s-a bazat reglementarea din C.civ.RM, și condițiile pentru constituirea unei fiducii conform legislației din Franța și România.

În **dreptul englez** (care a avut o influență considerabilă asupra Cărții X „Trusts” din DCFR) există următoarele condiții pentru crearea unui *trust* expres: 1. intenția expresă de a crea un *trust*; 2. determinarea masei patrimoniale fiduciare, adică stabilirea în mod clar a bunurilor ce vor fi deținute în cadrul *trust*-ului; 3. desemnarea beneficiarilor - persoane fizice sau juridice (în doctrină se menționează: „cu unele excepții, dintre care cea mai notabilă este un *trust* în scopuri caritabile, nu este posibilă crearea unui *trust* în scopuri abstracte fără beneficiari umani determinabili” [3, p. 141]); 4. constituirea nemijlocită a *trust*-ului, care implică combinația a două elemente esențiale: declarația constituitorului privind constituirea *trust*-ului și realizarea transferului drepturilor către fiduciar; 5. respectarea formalităților – în unele cazuri, în dependență de tipul și obiectul *trust*-ului; 6. capacitatea juridică de a constitui un *trust*; 7. funcționalitatea administrativă a *trust*-ului (acesta trebuie să fie posibil de „administrat” de către fiduciar) [3, p. 141-142]. Dintre toate condițiile enumerate, primele trei sunt fundamentale pentru existența oricărui *trust* expres, deoarece stabilesc elementele esențiale ale acestui mecanism juridic. Celelalte, deși importante, au un caracter complementar, întrucât - fie sunt aplicabile în situații specifice, fie pot fi analizate în corelație cu primele trei. În cele ce urmează vom oferi câteva exemple. Condiția de constituire (combinația declarației și a transferului) este aplicabilă doar în cazul în care constituitorul desemnează în calitate de fiduciar o altă persoană, astfel este necesar să efectueze transferul drepturilor către această persoană (altfel, dacă doar declară *trust*-ul, dar nu realizează transferul efectiv, se va considera că *trust*-ul este constituit incomplet), vice-versa, atunci când constituitorul se declară pe sine însuși unicul fiduciar – *trust*-ul este creat valid prin simpla declarație, întrucât bunurile deja îi aparțin și nu mai este necesar vreun oarecare transfer. Un alt exemplu vizează formalitățile. Așa cum am menționat *supra*, necesitatea de a respecta anumite formalități există doar în anumite situații, cum ar fi: în cazul *trust*-urilor asupra terenurilor („trusts of land”), declarația trebuie să fie expusă în formă scrisă; în cazul *trust*-urilor constituite prin testament, trebuie să fie respectate formalitățile privind întocmirea testamentului etc. Condiția privind capacitatea de a constitui un *trust* poate fi analizată în legătură cu prima condiție - manifestarea intenției exprese, deoarece exteriorizarea unei intenții nu va crea un *trust* dacă parvine de la o persoană ce nu are capacitatea de a îl crea – fie că nu este în deplinătatea facultăților mintale, nu are capacitatea juridică de a efectua transferul sau nu are dreptul de a dispune de bunurile fac obiectul *trust*-ului. În final, un alt exemplu elocvent vizează condiția de funcționalitate a *trust*-ului, care este aplicabilă cu precădere *trust*-urilor discreționare.

Așadar, primele 3 condiții sunt condițiile esențiale pentru validitatea unui *trust*. Dacă acestea nu sunt întrunite, se consideră că nu a fost constituit un *trust*. Aceste condiții beneficiază de cea mai extinsă analiză în doctrină și sunt cunoscute drept „cele trei certitudini” („*the three certainties*”). Împreună sunt denumite „regula”, „principiul” sau „testul” celor trei certitudini. Aceste 3 cerințe au fost declarate inițial de către Lord Eldon în cauza *Wright v Atkyns* (1823) [4, p. 1051-1059], iar ulterior regula a fost consacrată de către Lord Langdale MR în cauza *Knight v Knight* (1840) [5, p. 58-71]. Astfel, în conformitate cu **regula celor trei certitudini**, pentru ca un *trust* expres să fie considerat valid, trebuie să întrunească: 1. „*certainty of intention*”, adică certitudinea intenției constituitorului de a crea un *trust* (cuvinte și comportament care creează o

obligație imperativă pentru fiduciar); 2. „*certainty of subject*”, adică certitudinea cu privire la bunurile care se transmit în trust - „*assets (property) subject to the trust*”, care trebuie să fie determinate sau determinabile; 3. „*certainty of objects*”, adică certitudinea cu privire la beneficiarii trust-ului [6, p. 67]. Ultima cerință nu este aplicabilă trust-urilor caritabile, deoarece în acest caz beneficiarul nu poate fi determinat în mod precis, dar există loc și pentru interpretarea potrivit căreia în această situație beneficiar este o comunitate de persoane privită în ansamblu. În general, aceste 3 certitudini trebuie să fie îndeplinite pentru a se asigura că trust-ul poate fi executat de către fiduciar, iar în caz de neexecutare, că acesta va putea fi administrat de către instanță. Prin urmare, este indispensabil să se stabilească „dacă a fost intenționat un trust, ce intră sub incidența trust-ului și pentru cine” [7, p. 81].

În doctrină este sugerată și a patra certitudine – „*distributional certainty*”, adică certitudinea privind modul în care va fi distribuit beneficiul către beneficiari „sau, mai pe înțelesul tuturor, în cadrul trust-ului trebuie să existe certitudinea „cine ce primește” („*who gets what*” *certainty*)” [8, p. 349-350]. Totuși, așa cum s-a opinat încă în 1940 (cu privire la certitudinea modului în care trust-ul trebuie să fie executat sau cu privire la cerința ca trust-ul să fie posibil de executat), „se pare că, în practică, aceste reguli sunt de obicei reductibile la una sau alta dintre primele trei” [9, p. 20, nota de subsol nr.1]. Astfel, aplicarea testului celor 3 certitudini pentru a verifica dacă un trust a fost constituit sau nu (este valid sau nu) vizează de fapt foarte multe aspecte importante și oferă soluții pentru multiple situații problematice. Spre exemplu, așa cum explicasem și *supra*, în contextul examinării intenției se analizează și cerința de capacitate juridică a constituitorului: „intenția va fi validă numai dacă constituitorul sau testatorul a avut capacitatea de a crea un trust” [7, p. 81]. Tot prin prisma cerinței de certitudine a intenției este tratată problema trust-urilor fictive („*sham trusts*”): „instanța poate refuza să constate că un trust a fost creat în mod valabil în cazul în care o astfel de intenție aparentă de a crea un trust a fost «fictivă», deoarece, în momentul în care a fost făcută, proprietarul nu avea intenția reală de a supune proprietatea sa unui trust, iar scopul declarației de trust a fost acela de a da o impresie falsă terților sau instanței” [3, p. 118]. Motivul ascuns al acestei simulații ar putea fi acela de a induce în eroare creditorii sau autoritățile fiscale, fie de a ascunde bunuri față de un soț în procedura de divorț etc. Astfel, în doctrină se susține că „acesta este un «trust fictiv», care este nul și inaplicabil, deoarece intenția subiectivă reală prevalează asupra aparenței obiective a unui trust” [7, p. 87].

Trust-ul din **DCFR** a fost puternic influențat de dreptul englez. În multiple aspecte, Cartea a X-a („Trusts”) cuprinde prevederi care transpun regulile din dreptul englez. Cu toate acestea, în DCFR nu se regăsește nicio regulă care să indice expres traspunerea celor 3 condiții din dreptul englez, ci doar condiții privind „declarația” și „transferul” [10, art. X.-2:102, art. X.-2:103, art. X.-2:201], care în doctrină au fost privite drept formalități, și nu drept acele condiții de esență [11, p. 228]. Totuși, s-a apreciat că cerințele fundamentale pot fi desprinse din definiția trust-ului și din comentariile care au fost oferite de către autorii DCFR [11, p. 228-229].

În sistemele de drept continental, analiza condițiilor pentru constituirea unei fiducii se axează pe examinarea condițiilor de valabilitate a actului juridic în temeiul căruia se constituie fiducia și formalitățile necesare în acest sens. Astfel, cu privire la constituirea unei fiducii potrivit legislației din **Franța**, autoarea Célia Berger-Tarare analizează condițiile de fond și condițiile de formă [12, p. 58]. Astfel, menționează că, pentru o constituire valabilă, trebuie să fie întrunite condițiile necesare pentru valabilitatea contractului de fiducie stabilite la art. 1128 din Codul civil francez (în continuare C.civ.fr.) [13], și anume: 1. consimțământul părților; 2. capacitatea de a contracta; 3. conținut licit și cert. În ceea ce vizează conținutul, contractul de fiducie trebuie, sub sancțiunea nulității, să cuprindă cele 6 prevederi stabilite la art. 2018 C.civ.fr. – a) bunurile, drepturile sau garanțiile transferate; b) durata, care nu poate depăși 99 de ani, c) identitatea constituitorului sau a constituitorilor, d) identitatea fiduciarului sau a fiduciarilor, e) identitatea beneficiarului sau a beneficiarilor sau regulile de desemnare, f) misiunea fiduciarului sau a fiduciarilor și întinderea împuternicirilor de administrare și de dispoziție. În cazul fiduciei-garanție, la aceste 6 prevederi se alătură și a 7-a: g) obligația garantată, care rezultă din reglementările cu privire la garanții [12, p. 72].

În mod similar, cu privire la fiducia reglementată în **România**, autorul Gunay Duagi [14, p. 73] examinează anume condițiile de validitate ale contractului de fiducie: condițiile de fond și condițiile de formă. Condițiile de fond sunt cele stabilite la art. 1179 din Codul civil al României (în continuare C.civ.rom.) -

„Condițiile esențiale pentru validitatea contractului” [15]: 1. capacitatea de a contracta; 2. consimțământul părților; 3. un obiect determinat și licit (la acest subiect autorul citat [14, p. 84] include și obligația, sub sancțiunea nulității, ca în contractul de fiducie să fie prevăzute cele 6 elemente stabilite la art 779 C.civ.rom. – a) drepturile și garanțiile transferate, b) durata, care nu poate depăși 33 de ani, c) identitatea constitutorului sau a constitutorilor, d) identitatea fiduciarului sau a fiduciarilor, e) identitatea beneficiarului sau a beneficiarilor sau regulile de determinare a acestora, f) scopul fiduciei și întinderea puterilor de administrare și de dispoziție); 4. o cauză licită și morală (în acest sens, reieșind din interdicția liberalităților, stabilită la art. 775 C.civ.rom., se menționează că „are caracter ilicit cauza contractului [de fiducie] încheiat în scop de liberalitate” [14, p. 87]). Un alt autor român, Daniel Moreanu, menționează într-o manieră mai detaliată că „(i) în afara condițiilor generale de fond, care de fapt sunt comune cu acelea ale oricărui alt contract, pentru încheierea valabilă a unui contract de fiducie mai este necesară respectarea: (ii) caracterului expres impus prin dispozițiile art. 774 alin. (1) C.civ., (iii) condițiilor impuse ope legis privind elementele obligatorii pe care ar trebui să le conțină orice contract de fiducie, (iv) condiției privind forma autentică, (v) condiției ad validitatem privind înregistrarea fiscală a contractului de fiducie și, nu în ultimul rând, (vi) condiției speciale de validitate impuse prin dispozițiile art. 775 C.civ. (Interdicția liberalității indirecte) care prevede că va fi lovit de nulitate absolută orice contract de fiducie dacă prin acesta se realizează o liberalitate indirectă în folosul beneficiarului (limitarea cu caracter special a scopului fiduciei)” [16, p. 236].

Prin prisma unei analize comparative, **conexiunea** dintre condițiile stabilite în dreptul englez referitor la validitatea trust-ului și cele prevăzute în sistemele de drept civil cu privire valabilitatea contractului de fiducie poate fi elucidată prin abordarea adoptată de François Barrière în lucrarea „La réception du trust au travers de la fiducie”. Autorul a cercetat posibilitatea recepției trust-ului în dreptul continental prin intermediul fiduciei. În susținerea acestei teze, Barrière a adus mai multe argumente și a explicat cum cerințele înaintate pentru crearea unui trust pot fi transpuse armonios în condițiile de valabilitate a actului juridic. Astfel, a afirmat că există următoarele corelații între condițiile din common law și condițiile din sistemele de drept civil: 1. „certainty of intention” corespunde cu condiția privind consimțământul (care include cerința capacității juridice a persoanei și cerința consimțământului valabil); 2. „certainty of subject” corespunde cu condiția ca obiectul actului juridic să fie determinat sau determinabil; 3. „certainty of object” corespunde cu condiția ca beneficiarul (sau scopul) să fie determinat sau determinabil [17, p. 359-412]. O altă perspectivă prin care se confirmă legătura dintre condițiile existente în aceste 2 sisteme juridice, constă în examinarea celor 3 certitudini din dreptul englez drept clauze esențiale ale unui contract de fiducie sau prevederi esențiale pentru constituirea fiduciei în temeiul declarației unilaterale sau a testamentului, în lipsa cărora fiducia nu va fi constituită.

Având în vedere toate aspectele relatate supra, vom analiza, în cele ce urmează, condițiile constituirii unei fiducii exprese în conformitate cu prevederile Codului civil al **Republicii Moldova**. Asemenea opiniilor enunțate în doctrina franceză și cea românească, considerăm că, pentru constituirea unei fiducii, trebuie să fie respectate condițiile de valabilitate generale, aplicabile oricărui act juridic (corespunderea cu prevederile legii, ordinea publică și bunele moravuri; capacitatea persoanei de a încheia actul juridic; consimțământul valabil; obiectul actului juridic trebuie să fie licit, să se afle în circuit civil și să fie determinat sau determinabil cel puțin în specia sa; forma); suplimentar, trebuie să fie respectate condițiile speciale ce rezultă din reglementarea fiduciei: actul de constituire trebuie să prevadă clauzele stabilite la alin. (2) al art. 2075 C.civ.RM. În cele ce urmează, ne vom axa pe specificul acestor condiții în materia fiduciei.

1. Actul de constituire a fiduciei trebuie să corespundă legii, ordinii publice și bunelor moravuri, în caz contrar este nul sau anulabil conform art. 334 C.civ.RM. Referitor la conformitatea cu prevederile legii, trebuie să atenționăm: a) caracterul imperativ al dispozițiilor legale în materia fiduciei, stabilit la alin. (1) al art. 2060 C.civ.RM: „dacă în prezentul titlu nu s-a prevăzut altfel în mod expres, dispozițiile prezentului titlu sînt imperative sub sancțiunea nulității absolute”; b) prioritatea altor dispoziții legale, în conformitate cu art. 2061 C.civ.RM (privind fiducia în scop de garanție și fiducia pe piața de capital) și în conformitate cu art. 2077 C.civ.RM (privind fiducia constituită prin testament).

2. Capacitatea persoanei de a încheia actul juridic. Normele ce reglementează fiducia nu prevăd expres careva condiții speciale referitoare la capacitatea sau calitățile pe care trebuie să le dețină o parte a fiduciei. Totuși, putem trage unele concluzii din interpretarea sistemică a normelor. Înainte de a analiza distinct situația fiecărei părți a unei fiducii, trebuie să precizăm măsura în care acestea participă la etapa de constituire a unei fiducii. Părți ale fiduciei sunt toți cei 4 „actori” (constituitorul, fiduciarul, beneficiarul și asistentul fiduciei) stabiliți la alin.(1) al art. 2056 C.civ.RM, dar la încheierea unui contract de fiducie este suficientă participarea constituitorului și a fiduciarului. O persoană poate accepta calitatea sa de fiduciar și printr-o declarație, dar această situație are loc atunci când se înlocuiește un fost fiduciar, când se numesc noi fiduciar pe alte căi sau când fiduciarul este desemnat prin testament. La fel, în conținutul contractului de fiducie poate fi numit un fiduciar substituient. În acest caz, presupunem că nu este obligatorie prezența acestuia la încheierea contractului, dar va fi nevoie să accepte calitatea sa de fiduciar ulterior. Concluzia este următoarea: pentru a constitui o fiducie în temeiul unui contract, prezența constituitorului și a fiduciarului (inițial) este obligatorie. Beneficiarul poate să nu fie parte a contractului, dar trebuie să fie desemnat de către constituitor. Beneficiarul trebuie să fie determinat în mod suficient de către constituitor sau determinabil pe altă cale la data la care beneficiul devine scadent – alin. (1) al art. 2087 C.civ.RM. Desemnarea unui asistent al fiduciei este opțională – la discreția constituitorului. În cazul în care acesta este numit din start, considerăm că este oportun ca și asistentul inițial al fiduciei să fie parte la contract, dar nu este exclusă nici acceptarea ulterioară a acestei calități, deoarece fiducia va fi constituită valabil prin contract odată ce există consimțământul constituitorului și a fiduciarului. Analiza condițiilor necesare pentru deținerea calității de parte a fiduciei am realizat-o și într-o lucrare anterioară [18], dar vom reitiera mai jos unele aspecte ce vizează capacitatea juridică civilă a acestora.

Constituitor poate fi orice persoană fizică sau juridică, fiind aplicabile prevederile generale în materia capacității juridice civile. Reieșind din faptul că fiducia implică, în mod ordinar, un transfer de natură patrimonială (deci este, de regulă, un act de dispoziție), apreciem că persoană fizică trebuie să fie înzestrată cu capacitate de exercițiu deplină sau, în cazul minorului sau a adultului ocrotit printr-o măsură de ocrotire contractuală sau judiciară trebuie să fie respectate regulile generale privind actele de dispoziție, și anume – după caz: reprezentarea de către reprezentantul legal, părinte, tutore; încuviințarea părintelui, a curatorului, a tutorei ori a altui ocrotitor; autorizarea consiliului de familie, autorității tutelare ori a instanței de judecată, necesare potrivit legii sau hotărârii judecătorești. În cazul unui minor sau al unei persoane în privința căreia s-a instituit o măsură de ocrotire judiciară, trebuie de ținut cont de prevederile Codului civil al Republicii Moldova cu privire la actele juridice interzise – art. 140 și cu privire la inadmisibilitatea donației - art. 1203 lit. a), având în vedere dispoziția alin. (4) al art. 2075 C.civ.RM [18, p. 272-273]. În ceea ce vizează constituirea unei fiducii prin testament, menționăm următoarele reguli speciale: -potrivit art. 2194 C.civ. RM, minorul poate testa odată cu atingerea vârstei de 16 ani; în acest caz, minorul nu are nevoie de consimțământul părinților sau al curatorului pentru a întocmi un testament; - potrivit alin. (1) al art. 124 C.civ.RM, persoana supusă măsurii de ocrotire judiciare sub forma curatelei poate să întocmească testament de sine stătător; - potrivit alin. (1) al art. 130 C.civ.RM, persoana supusă măsurii de ocrotire judiciare sub forma tutelei poate să întocmească sau să modifice de sine stătător un testament doar cu autorizarea consiliului de familie sau, în absența acestuia, a autorității tutelare. În acest caz, tutorele nu poate asista și reprezenta persoana ocrotită.

Cu privire la fiduciar, trebuie să menționăm că, spre deosebire de reglementările din România, Franța și alte state, legislația Republicii Moldova nu impune careva cerințe pentru a deține această calitate. În pofida acestui fapt, nu putem afirma că orice persoană poate fi fiduciar, ci considerăm că poate avea această calitate doar o persoană juridică care nu a intrat în lichidare sau o persoană fizică care are capacitate de exercițiu deplină și nu este supusă niciunei măsuri de ocrotire contractuale sau judiciare. Această condiție nu este indicată expres în Codul civil al Republicii Moldova, dar o desprindem drept concluzie din interpretarea *per a contrario* a prevederii de la lit. a) art. 2135 C.civ.RM și, în plus, din natura, întinderea și complexitatea împuternicirilor, drepturilor și obligațiilor fiduciarului [18, p. 273]. Din motive similare, considerăm că aceleași condiții trebuie să fie întrunite de către asistentul fiduciei, a cărui desemnare este opțională.

Deținerea calității de fiduciar în raporturile juridice de fiducie pe piața de capital va fi supusă regulilor Legii RM privind piața de capital nr. 171 din 11.07.2012.

Beneficiarul este o parte obligatorie a fiduciei (cu excepția cazului în care fiducia este constituită pentru a promova un scop de utilitate publică), dar, așa cum am menționat *supra*, nu este obligatoriu să ia parte la încheierea contractului de fiducie. Ținând cont de prevederile Codului civil al Republicii Moldova, beneficiar poate fi orice persoană fizică (inclusiv un minor sau un adult ocrotit printr-o măsură de ocrotire contractuală sau judiciară) sau juridică. Potrivit alin. (3) al art. 2087 C.civ.RM, persoana poate fi beneficiar chiar dacă s-a născut ori s-a constituit după constituirea fiduciei. Unica cerință este ca beneficiarul să fie determinat în mod suficient de către constituitor sau determinabil pe altă cale la data la care beneficiul devine scadent – alin. (1) al art. 2087 C.civ.RM. Prin urmare, ne raliem opiniei expuse în doctrina românească cu privire la capacitatea beneficiarului persoană fizică, care „poate fi și o persoană fizică cu capacitate de exercițiu restrânsă sau lipsită de capacitate de exercițiu și care își exercită drepturile prin intermediul unui reprezentant legal” [16, p. 238-239].

3. Consimțământul valabil. Potrivit regulilor generale, pentru a fi valabil, consimțământul trebuie să îndeplinească următoarele condiții: - să provină de la o persoană cu discernământ; - să fie exprimat cu intenția de a produce efecte juridice; - să fie exteriorizat; - să nu fie viciat [19, p. 161]. Normele ce vizează fiducia suplinesc aceste condiții cu o cerință specială – consimțământul (acordul) trebuie să fie **expres**. În conformitate cu lit. a) din alin. (2) al art. 2075 C.civ.RM, contractul de fiducie trebuie să prevadă acordul expres al părților sale de a constitui o fiducie (sub sancțiunea nulității absolute, conform alin. (1) al art. 2060 C.civ.RM). Potrivit alin. (2) al art. 2076 C.civ.RM, aceeași regulă se aplică în mod corespunzător declarației de fiducie. Prin urmare, în conținutul declarației trebuie să fie menționată expres intenția constituitorului de a constitui o fiducie. În ceea ce privește testamentul, conform art. 2077 C.civ.RM, „în cazul în care se prevede că fiducia se constituie la decesul constituitorului, declarația nu produce efecte decât dacă este cuprinsă într-o dispoziție testamentară” – alin. (1); acesteia „i se aplică în mod prioritar dispozițiile legale în materie de moștenire și, în special, dispozițiile legale privind moștenirea subsecventă” – alin. (2). Caracterul expres al dispoziției testamentare rezultă și din normele ce vizează moștenirea. [20, p. 111]. În aspect comparativ, cerința consimțământului expres este corespunzătoare: - cerinței „certainty of intention” din dreptul englez și - caracterului expres al fiduciei din dreptul francez și român, având în vedere regula „[fiducia] trebuie să fie expresă”, existentă în C.civ.fr (art. 2012) și în C.civ.rom. (art. 774). Această condiție a fost apreciată pozitiv în doctrina românească, fiind aduse următoarele explicații: „având în vedere noutatea contractului, nașterea acestuia trebuie să fie în mod expres asumată de către părțile contractante” [16, p. 231]; această regulă „are ca scop eliminarea din peisaj a formelor implicite de trust (constructiv trust și resulting trust)” [21, p. 71].

Tot în contextul analizei consimțământului, trebuie să menționăm că reglementarea fiduciei conține unele norme speciale cu privire la anularea pentru viciu de consimțământ de către constituitor. Art. 2082 C.civ.RM stabilește unele adaptări ale regulilor generale pentru situația în care fiducia a fost constituită cu titlu gratuit pe durata vieții constituitorului. Astfel: „1) constituitorul are dreptul de a anula fiducia sau o condiție a fiduciei dacă fiducia a fost constituită ori condiția a fost inclusă pe motiv de eroare de fapt sau de drept, indiferent dacă alte părți ale fiduciei știau despre eroare; 2) constituitorul care era dependent de beneficiar sau era partea mai vulnerabilă a raportului de fiducie poate anula fiducia sau condiția fiduciei în măsura în care ea prevede un beneficiu acelui beneficiar, cu excepția cazului în care acel beneficiar demonstrează că nu a profitat necuvenit de situația constituitorului prin primirea unui beneficiu excesiv sau a unui avantaj extrem de inechitabil; 3) termenul de prescripție al acțiunii în nulitate relativă nu începe să curgă atât timp cât: a) nimeni nu a tulburat exercitarea de către constituitor, în calitatea sa de beneficiar, a dreptului său exclusiv de a beneficia de fiducie; sau b) un beneficiar, altul decât constituitorul, deține un drept la beneficiu care încă nu este scadent; și c) în situația prevăzută la lit.a), acceptarea beneficiului nu va fi privită ca o confirmare implicită a condiției anulabile a fiduciei.”

4. Conform art. 315 C.civ.RM, **obiectul** actului juridic este obligația persoanei care a încheiat actul juridic; el trebuie să fie **licit, să se afle în circuit civil și să fie determinat sau determinabil cel puțin în specia sa**. Reieșind din art. 2055 C.civ.RM, obiectul fiduciei îl constituie obligația fiduciarului de a

deveni titularul masei patrimoniale fiduciare, de a o administra și de a dispune de ea, în conformitate cu condițiile fiduciei, în beneficiul unui beneficiar sau pentru a promova un scop de utilitate publică. În cadrul unui contract de fiducie, potrivit art. 2075, obiect al fiduciei îl constituie și obligația constituitorului de a transmite fiduciarului sau, după caz, de a constitui titlul asupra drepturilor fiduciei. Atunci când constituie o fiducie prin declarație unilaterală, constituitorul are obligația de a segrega bunurile afectate fiduciei și, în calitate de fiduciar, de a îndeplini obligațiile menționate *supra*. În contextul analizei obiectului, este oportun să examinăm și următoarele două elemente specifice fiduciei: masa patrimonială fiduciară și scopul fiduciei.

Masa patrimonială fiduciară reprezintă o masă patrimonială distinctă de patrimoniul propriu al fiduciarului (masă patrimonială personală a fiduciarului) și de oricare alte mase patrimoniale fiduciare al căror titular este fiduciarul. Aceasta beneficiază de un regim juridic specific, reglementat prin art. 2062 – 2073 C.civ.RM. Formarea masei patrimoniale fiduciare este esențială într-un raport de fiducie. Potrivit art. 2075 alin. (2) lit. d), contractul de fiducie trebuie să prevadă (sub sancțiunea nulității) drepturile care se transmit de către constituitor în componența masei patrimoniale fiduciare. Potrivit alin. (2) al art. 2062, masa patrimonială fiduciară poate cuprinde dreptul de proprietate și alte drepturi reale asupra banilor și altor bunuri, drepturi de creanță de orice natură, garanții ori alte drepturi patrimoniale sau un ansamblu de asemenea drepturi, prezente ori viitoare (drepturi ale fiduciei). Masa patrimonială fiduciară cuprinde și datoriile fiduciei, care sunt descrise la art. 2069. Deși nu rezultă expres din prevederile C.civ.RM, susținem ideea expusă în doctrină că „nu doar drepturile, ci și obligațiile pot reprezenta obiectul fiduciei” [16, p. 243]. Astfel, există situații în care este justificat ca, la constituirea fiduciei, constituitorul să transmită în masa patrimonială fiduciară nu doar drepturi, dar și obligații care sunt inerent legate de aceste drepturi. Autorii DCFR aduc drept exemplu transmiterea în masa patrimonială fiduciară a unor acțiuni care nu sunt achitate integral; transmiterea dreptului unui locatar, rezultat dintr-un contract de leasing, în temeiul căruia este obligat să achite rate de leasing etc. Cu toate acestea, este important de accentuat că în masa patrimonială fiduciară nu pot fi transmise doar obligații, adică „o fiducie constând doar din obligații nu este admisă”. Obligațiile pe care constituitorul le poate transmite fiduciarului la constituirea fiduciei sunt cele „atașate doar ca o condiție pentru a deține, a obține sau a păstra un beneficiu pozitiv” [22, p. 5708]. În susținerea aceleiași idei, autorul Duagi G. a menționat că „ar fi extrem de contraproductiv să introducem o astfel de instituție modernă în dreptul din România, fără să îi adăugăm și elementele necesare pentru a funcționa în parametri ideali, precum posibilitatea de a transfera întregi mase patrimoniale care să includă atât drepturi, cât și obligații” [14, p. 85], argument care este valabil în contextul oricărui sistem juridic.

Ținând cont de regulile generale, de descrierea conținutului masei patrimoniale fiduciare de la alin. (2) al art. 2062 CC RM, de interdicția de la alin. (3) al aceluiași articol și de prevederea art. 2075 alin (2) lit. d), reiterăm că drepturile (și obligațiile inerente acestora) care se transmit fiduciarului trebuie să fie licite, să se afle în circuit civil, să fie transmisibile (nu pot constitui drepturi ale fiduciei drepturile inalienabile) și să fie determinate în actul de constituire sau, în cazul adăugării ulterioare la masa patrimonială fiduciară - trebuie să fie determinate în actul în temeiul căruia se va realiza această adăugare. După cum putem observa, această ultimă condiție corespunde cerinței „certanty of subject” din dreptul englez.

Scopul fiduciei reprezintă al doilea element esențial, inerent obiectului fiduciei, care trebuie să fie realizabil. Obiectul fiduciei, adică obligația fiduciarului poate fi îndreptată doar în scopul de a beneficia beneficiarilor sau de a promova un scop de utilitate publică. Așa cum am menționat într-un articol precedent [23, p. 147], legiuitorul din Republica Moldova a urmat modelul regulilor din DCFR, potrivit cărora fiduciile pot fi constituite doar în folosul unui **beneficiar** sau pentru un **scop de utilitate publică**: „În alte cuvinte, trust-urile cu scop privat (*private purpose trusts*) sunt interzise” [24, p. 23]. Trust-urile pentru un scop privat (*private purpose trusts*) sunt acele trust-uri care nu sunt nici în beneficiul unei persoane, și nici în scop caritabil / de utilitate publică. Multe dintre aceste trust-uri eșuează din cauza lipsei unui beneficiar identificat sau a unei persoane care să poată pune în aplicare trust-ul (obligațiile fiduciarului). Ca excepție, au fost cauze în care s-au recunoscut valabile și s-au menținut astfel de trust-uri pentru îngrijirea anumitor animale, a unor monumente, morminte sau pentru realizarea ritualurilor/meselor de pomenire etc. În dreptul englez, regula care interzice „*private purpose trusts*” a fost statuată în cauza *Re Astor’s Settlement Trusts* [1952]

Ch 534, în care au fost susținute următoarele „[...] dacă scopurile nu sunt caritabile, apar mari dificultăți atât în teorie, cât și în practică. În teorie, deoarece, având în vedere originile istorice ale echității, este dificil să se vizualizeze apariția obligațiilor echitabile pe care nimeni nu le poate aplica și, în practică, deoarece nu este posibil să se contempleze cu calmitate crearea unor fonduri mari dedicate unor scopuri non-caritabile, pe care nicio instanță și niciun departament de stat nu le poate controla sau, în caz de administrare defectuoasă, nu le poate reforma [...]” [25, p. 1007]. În încheiere, judecătorul a explicat că, în luarea deciziei, s-a bazat pe idei și argumente ce au la origine același principiu: „O curte a echității nu recunoaște ca valid un trust pe care nu îl poate pune în aplicare și pe care nu îl poate controla” [25, p. 1012]. Având în vedere regula privind scopul fiduciei, observăm că alin. (1) al art. 2084 C.civ.RM stabilește că fiducia care are alt scop decât cel de a beneficia beneficiarilor sau de a promova un scop de utilitate publică se consideră a fi o fiducie pentru constituitor. În acest caz, constituitorul va avea calitatea de beneficiar și rămânem pe tărâmul unei fiducii în *beneficiul unei persoane*. Cu privire la scopul de utilitate publică, alin. (2) al aceluiași articol stabilește măsura în care fiduciarul poate dispune de masa patrimonială fiduciară în conformitate cu fiducia inițială pentru promovarea scopului care nu mai poate fi realizat. Suplimentar, art. 2086 C.civ.RM stabilește regulile aplicabile în cazul dispunerii incomplete de masa patrimonială fiduciară (dispunerea se va face în beneficiul constituitorului sau, în cazul unui scop de utilitate publică, dispunerea se va face pentru promovarea unui scop de utilitate publică care este cel mai apropiat de scopul inițial). Înainte de toate, pentru a evita asemenea situații, alin. (2) al art. 2075 C.civ.RM obligă părțile să prevadă în contract / în actul de constituire „identitatea beneficiarilor sau categoria de persoane care sunt ori pot deveni beneficiari, precum și beneficiile din masa patrimonială fiduciară pe care ei urmează să le primească și condițiile în care le vor primi” sau „determinarea scopului și condițiilor în care el urmează a fi atins”. Regulile de la art. 2085-2088 C.civ.RM vin să accentueze obligativitatea caracterului „determinat sau determinabil” al identității beneficiarului, al beneficiului și al scopului de utilitate publică și, în măsura în care este posibil, oferă soluții pentru situațiile de incertitudine. În final, *ținem să menționăm că cerințele înaintate față de obiectul fiduciei sunt corespondente cerinței „certainty of object” din dreptul englez.*

5. Forma este o condiție *ad validitatem* în cazul fiduciei. În conformitate cu alin. (1) al art. 2078 C.civ.RM, contractul de fiducie trebuie să fie încheiat în **formă scrisă**. Deși în Nota informativă se menționează că „nerespectarea cerinței de formă atrage decăderea din proba cu martori în caz de litigiu” [26, p. 94], reieșind din prevederea alin. (1) al art. 2060 C.civ.RM („Caracterul imperativ al dispozițiilor legale”) și alin. (2) al art. 316 C.civ.RM, considerăm că forma scrisă este obligatorie sub sancțiunea nulității absolute. **Forma autentică** a contractului de fiducie este obligatorie doar în măsura în care este impusă de regulile generale. Potrivit alin. (2) al art. 2078 C.civ.RM, „dacă pentru constituirea sau, după caz, transmiterea unui drept legea cere formă autentică, contractul de fiducie, pentru a produce un asemenea efect juridic, de asemenea se încheie în formă autentică”. Așadar, forma autentică va fi obligatorie dacă prin contractul de fiducie se va constitui sau se va transmite un drept asupra unui bun imobil – conform lit. a) din art. 323 C.civ.RM; asupra unei ipoteci – conform alin. (1) al art. 684 C.civ.RM și în alte cazuri prevăzute de lege. Începând cu 10.01.2022 - data la care a intrat în vigoare Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 175 din 11.11.2021 [27], forma autentică nu mai este obligatorie în cazul transmiterii părții sociale (din capitalul social al unei societăți cu răspundere limitată). La moment, potrivit alin. (9) al art. 25 din Legea RM privind societățile cu răspundere limitată, nr. 135-XVI din 14.06.2007 [28], actul juridic de înstrăinare a părții sociale se încheie în formă scrisă. Cu privire la forma contractului de fiducie, trebuie să mai menționăm că, în conformitate cu alin. (4) al art. 2078 C.civ.RM, cerința privind încheierea contractului de fiducie în formă autentică „se consideră întrunită și dacă, în temeiul contractului de fiducie în formă scrisă, constituitorul și fiduciarul încheie un act de predare-primire a dreptului fiduciei în formă autentică.” Forma autentică trebuie să fie respectată sub sancțiunea nulității, conform regulii generale, stabilită la alin. (1) al art. 324 C.civ.RM, dar și rezultând din prevederea alin. (1) al art. 2060 C.civ.RM.

Potrivit alin. (3) al art. 2078 C.civ.RM, declarația de fiducie se încheie în formă autentică, sub sancțiunea nulității absolute, rezultând din aceleași norme pe care le-am menționat supra.

În conformitate cu alin. (1) al art. 2077 C.civ.RM, testamentul prin care se constituie o fiducie trebuie să fie întocmit în una dintre formele prevăzute de lege pentru validitatea testamentului – art. 2222 C.civ. RM: testament ordinar (olograf sau autentic) sau testament privilegiat (întocmit în situații speciale sau de urgență), sub sancțiunea nulității conform art. 2216 C.civ.RM.

Spre deosebire de reglementarea din România, C.civ.RM nu impune înregistrarea fiduciei drept o condiție *ad validitatem*, dar, în arealul juridic național, **formalitățile de publicitate** au relevanță prin prisma a două aspecte: 1. constituirea sau transmiterea titlului în folosul fiduciarului, potrivit alin. (1) al art. 2063 C.civ. RM („un drept devine drept al fiduciei și intră în masa patrimonială fiduciară prin constituirea sau, după caz, transmiterea titlului asupra lui în folosul fiduciarului conform formalităților de publicitate ori altor formalități prevăzute de lege, după natura dreptului”) și 2. opozabilitatea fiduciei [20, p. 114].

Opozabilitatea fiduciei este reglementată detaliat în conținutul art. 2067 C.civ.RM. În principiu, opozabilitatea apartenenței unui drept deținut de fiduciar la o masă patrimonială fiduciară poate fi realizată pe două căi: 1) prin înregistrare într-un registru prevăzut de lege (- dacă dreptul fiduciei trebuie înregistrat într-un registru de publicitate cu caracter constitutiv, atunci fiducia urmează a fi înregistrată în același registru; - dacă pentru dreptul fiduciei legea nu prevede o formalitate de publicitate, fiducia urmează a fi înregistrată în registrul garanțiilor reale mobiliare), astfel obținându-se opozabilitatea absolută (față de toate persoanele); 2) prin cunoaștere efectivă, în condițiile alin. (2) al art. 2067 C.civ.RM (chiar dacă fiducia nu a fost înregistrată), astfel obținându-se opozabilitatea relativă (doar față de persoanele care cunosc). Totodată, alin. (3) al aceluiași articol prevede regimul opozabilității interdicțiilor și grevărilor, astfel, „dacă condițiile fiduciei cuprind o interdicție convențională de înstrăinare sau grevare a unui drept al fiduciei ori dacă fiduciarul este obligat, în anumite circumstanțe, să transmită titlul asupra unui drept al fiduciei unui anumit beneficiar, aceste grevări sînt opozabile dacă s-a îndeplinit formalitatea de publicitate a grevării prevăzută de lege, după natura bunului, ori dacă terțul a cunoscut pe altă cale împrejurarea dată.” Obligația de a asigura îndeplinirea și menținerea formalităților de opozabilitate îi revine fiduciarului [20, p. 114].

Totodată, în contextul analizei cerinței de înregistrare a unei fiducii, atragem atenția asupra faptului că prin Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 66 din 30.03.2023 [29], a fost modificată și completată Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului nr. 308 din 22.12.2017 [30], inclusiv art. 14 („Reguli de transparență”) a fost completat cu alin. (21), care prevede următoarele: „Serviciul Fiscal de Stat creează, gestionează și actualizează **Registrul fiducii-ilor**, care conține inclusiv informațiile privind beneficiarul efectiv al fiduciilor conform art. 5² alin. (2) pct. 3).” La moment, Registrul fiduciilor încă nu este creat, dar pe site-ul Ministerului Finanțelor, la 09.10.2023, a fost plasat anunțul privind inițierea elaborării proiectului Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului registrului fiduciilor [31]. Prin urmare, analizând formalitățile de înregistrare a fiduciei, este oportun să ținem cont, în viitor, de crearea Registrului fiduciilor și să monitorizăm cadrul regulatoriu.

6. În final, pentru constituirea unei fiducii este necesar ca actul de constituire să prevadă **clauzele stabilite la alin. (2) al art. 2075 C.civ.RM**. Potrivit acestei norme, contractul de fiducie (și declarația de fiducie, potrivit alin.(2) al art. 2076 C.civ.RM) trebuie să prevadă: a) acordul expres al părților sale de a constitui o fiducie; b) identitatea beneficiarilor sau categoria de persoane care sînt ori pot deveni beneficiari, precum și beneficiile din masa patrimonială fiduciară pe care ei urmează să le primească și condițiile în care le vor primi; c) în cazul fiduciei în scop de utilitate publică, în locul datelor prevăzute la lit.b), determinarea scopului și condițiilor în care el urmează a fi atins; d) drepturile care se transmit de către constituitor în componența masei patrimoniale fiduciare. Reieșind din caracterul imperativ al dispozițiilor legale în materia fiduciei, stabilit la alin. (1) al art. 2060 C.civ.RM, rezultă că prevederea acestor clauze în contractul de fiducie este obligatorie sub sancțiunea nulității absolute. Această abordare este similară cu cea adoptată de legiuitorul francez în art. 2018 C.civ.fr. și de legiuitorul român în art. 779 C.civ.rom. Astfel, putem conchide că aceste clauze esențiale sunt cu adevărat fundamentul pentru existența oricărei fiducii și corespund cu condițiile necesare pentru crearea validă a unui trust expres în dreptul englez. Așa cum am menționat și *supra*, prevederea de la lit. a) din alin. (2) al art. 2075 C.civ.RM corespunde cu „certainty of intention”, prevederea de la lit. b) și lit. c) corespunde cu „certainty of object”, iar prevederea de la lit. d) corespunde cu „certainty of subject”.

Concluzii

Aplicarea analizei de drept comparat în cercetarea condițiilor necesare pentru constituirea unei fiducii ne-a oferit posibilitatea să deoalăm importanța fiecărei cerințe și să observăm unele diferențe între reglementările din legislația Republicii Moldova, a României și a Franței, și chiar să reliefăm conexiunea dintre abordarea din dreptul continental și cea din dreptul englez. În principal, toate aspectele cercetate ne-au ajutat în stabilirea și descrierea condițiilor ce sunt necesare a fi întrunite pentru a constitui o fiducie sub egida legislației naționale.

Prezentarea regulii celor 3 certitudini din dreptul englez (certitudinea intenției, a bunurilor care sunt transmise în *trust* și a beneficiarilor) a facilitat perceperea importanței acestor 3 condiții în materia *trust*-ului și a fiduciei – ele sunt indispensabile pentru ca acest mecanism juridic să poată funcționa și, în caz de necesitate (cum ar fi, spre exemplu, neexecutarea din partea fiduciarilor), obligațiile să poată fi puse în executare prin concursul instanței de judecată. Aceste 3 elemente sunt inerente unui *trust* sau unei fiducii. În conținutul Cărții a X-a din DCFR, acestea, chiar dacă nu se regăsesc într-o cerință expresă, rezultă din însăși definiția *trust*-ului. În dreptul continental, aceste condiții iau forma clauzelor esențiale ale contractului sau actului de constituire a unei fiducii, dar pot fi întrezărite și în celelalte condiții clasice de valabilitate a actului juridic.

Cu privire la constituirea fiduciei reglementată în Codul civil al Republicii Moldova, putem trage concluzii cu privire la condițiile care trebuie să fie respectate.

1. Actul de constituire a fiduciei trebuie să corespundă legii, ordinii publice și bunelor moravuri, și, în mod special – la încheierea acestuia trebuie să se țină cont de caracterul imperativ al normelor și de prioritatea altor dispoziții legale în anumite situații.

2. Părțile trebuie să aibă capacitatea juridică cuvenită. Deși constitutor poate fi orice persoană fizică sau juridică, în privința minorilor și a persoanelor asupra cărora sunt instituite măsuri de ocrotire vor trebui avute în vedere regulile speciale de reprezentare sau autorizare și restricțiile ce vizează actele de dispoziție. Pe cealaltă parte, susținem că fiduciarul trebuie să aibă capacitate de exercițiu deplină, regulă pe care o considerăm aplicabilă și asistentului fiduciei. Beneficiarul, deși este parte a fiduciei, nu este obligatoriu să fie parte a contractului. Acesta poate fi orice persoană fizică sau juridică și unica condiție este ca el să fie determinat sau determinabil atunci când beneficiul devine scadent.

3. Pentru constituirea unei fiducii exprese, consimțământul trebuie să fie valabil și, în mod specific – trebuie să fie expres.

4. Urmând regula generală, și în materia fiduciei obiectul actului trebuie să fie licit, să se afle în circuit civil și să fie determinat sau determinabil cel puțin în specia sa. În mod specific pentru această instituție, trebuie să ținem cont de cerințele pe care legislația le stabilește cu privire la conținutul masei patrimoniale fiduciare și la scopul fiduciei, care poate fi de a beneficia unor beneficiari sau de a promova un scop de utilitate publică.

5. În ceea ce vizează forma actului juridic, am ajuns la concluzia că este o condiție *ad validitatem* în toate cazurile de constituire a unei fiducii exprese, oricare ar fi temeiul – contract, declarație unilaterală sau testament, și am indicat ce formă anume se cere în fiecare caz separat.

6. În calitate de o ultimă condiție, am reiterat necesitatea ca actul de constituire să conțină clauzele esențiale, adică acele prevederi specifice fiduciei, care sunt stabilite la alin. (2) al art. 2075 C.civ.RM, și am concluzionat că neinclusiunea acestora în actul de constituire se sancționează cu nulitate absolută.

În final, considerăm că elucidarea condițiilor de constituire a unei fiducii, nu doar contribuie la o mai bună percepere a conceptului de fiducie, ci oferă și puncte de reper cu valoare practică. Aspectele pe care le-am indicat în prezentul articol vor facilita redactarea actelor de constituire a unei fiducii și vor fi utile în evaluarea valabilității unei fiducii, contribuind la o aplicare mai eficientă și mai conștientă a legislației cu privire la această instituție juridică.

Referințe:

1. DIGORI, I. *Temeiurile constituirii unei fiducii*. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, 2024, nr. 3(173), pp. 71-79. ISSN 1814-3199. Disponibil: https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2024/06/09_Digori.pdf

2. *Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107 din 06.06.2002*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 66-75. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141503&lang=ro#.
3. BARR, W., PICTON, J. *Pearce & Stevens' Trusts and Equitable Obligations 8th ed.* Oxford University Press, 2022.
4. *Wright v. Atkyns (1823) Turn & Russ 143*. English Reports Full Reprint Vol. 37 - Chancery (including Collateral Reports). HeinOnline.
5. *Knight v. Knight (1840) 3 Beav 148*. English Reports Full Reprint Vol. 49 - Rolls Court. HeinOnline.
6. WATT, G. *Equity & Trusts Law Directions*. Oxford: Oxford University Press, 2021.
7. VIRGO, G. *The Principles of Equity & Trusts. 5th ed.* Oxford: Oxford University Press, 2023.
8. WILDE, D. *The three certainties required to declare a trust – or is it four? „Distributional certainty”*. In: *Cambridge Law Journal*, July 2020, vol. 79, no. 2, pp. 349–359.
9. WILLIAMS, G. L. *The Three Certainties*. In: *The Modern Law Review*, 1940, vol. 4, no. 1, pp. 20-26.
10. VON BAR, C., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. (eds.). *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline Edition*. Berlin, New York: Otto Schmidt/De Gruyter european law publishers, 2009, 643 p. Disponibil: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf.
11. DE WAAL, M. J. *Is the DCFR Trust a Proper Trust - An Evaluation from a South African Perspective*. In: *Acta Juridica*, 2014, pp. 219-242.
12. BERGER-TARARE, C. *La fiducie*. Paris: Ellipses, 2023. Ebook.
13. *Codul civil francez*. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/.
14. DUAGI, G. *Fiducia în lumina dreptului privat român*. București: Universul Juridic, 2024, 358 p.
15. *Codul civil al României*. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/175630>.
16. MOREANU, D. *Fiducia și Trust-ul*. București: C.H. Beck, 2017, 604 p.
17. BARRIÈRE, F. *La réception du trust au travers de la fiducie*. Paris: Litec, 2004, 604 p.
18. DIGORI, I. *Condițiile necesare pentru deținerea calității de parte a fiduciei*. În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe juridice și economice*, 10-11 noiembrie 2022, Chișinău. Chisinau: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2022, pp. 272-274. ISBN 978-9975-62-472-5.
19. BAIEȘ, S., ROȘCA, N. *Drept civil: Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*. Ed. a IV-a. Chișinău: Î.S.F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2011, 392 p.
20. DIGORI, I. *Some considerations regarding the regulation of „Fiducia” in the Civil Code of the Republic of Moldova and in the Civil Code of Romania*. In: *Perspectives of Law and Public Administration*, March 2021, vol. 10, issue 1, pp. 104-117. ISSN 2601-7830. Disponibil: <http://www.adjuris.ro/revista/articole/an-10nr1/12.%20Irina%20Digori.pdf>.
21. GOLUB, S. *Fiducia. Condițiile de fond și de formă. Efectele contractului de fiducie*. În: *Revista Română de Drept al Afacerilor*, 2017, nr. 4, pp. 69-90.
22. VON BAR, C., CLIVE, E. (eds.). *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Volumes I-VI*. Oxford: Oxford University Press, 2010, 6704 p.
23. DIGORI, I. *Book X („Trusts”) of the Draft Common Frame of Reference (DCFR): subject of doctrinal discussions and model of inspiration for the legislator of the Republic of Moldova*. In: *Building an Adapted Business Law - Contributions to the 11th International Conference Perspectives of Business Law in the Third Millennium*, 19.11.2021, Bucharest. Bucharest, Paris, Calgary: ADJURIS – International Academic Publisher, 2022, pp. 132-154. Indexed in Web of Science: 04.05.2022. Disponibil: <http://www.adjuris.ro/reviste/babl/Building%20an%20Adapted%20Business%20Law.pdf>.
24. SWADLING, W. *The DCFR Trusts: A Common Law Perspective*. In: van Erp S., Salomons A., Akkermans B. (eds.). *The Future of European Property Law*. Berlin, Boston: Otto Schmidt/De Gruyter european law publishers, 2012, pp. 21-30.
25. *Re Astor's Settlement Trusts [1952] Ch 534*. Times Law Reports and Commercial Cases, 1952, 1-1666. HeinOnline.
26. *Nota informativă la Proiectul legii privind modernizarea Codului civil și modificarea și completarea unor acte legislative*. Disponibil: https://justice.gov.md/public/files/transparența_in_procesul_decizional/coordonare/2017/aprilie/Nota_informativ_proiect_amendare_Cod_civil_xxxxxxx.pdf.

27. *Legea RM pentru modificarea unor acte normative, nr. 175 din 11.11.2021. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 302-306 art. 431 din 10.12.2021.*
28. *Legea RM privind societățile cu răspundere limitată, nr. 135-XVI din 14.06.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 127-130 art. 548 din 17.08.2007.*
29. *Legea RM pentru modificarea unor acte normative, nr. 66 din 30.03.2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.159-161 art. 252 din 11.05.2023.*
30. *Legea RM cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, nr. 308 din 22.12.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 58-66 art. 133 din 23.02.2018.*
31. *Anunț privind inițierea elaborării proiectului hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului registrului fiduciilor. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/content/anun%C8%9B-privind-ini%C8%9Biere-elabor%C4%83rii-proiectului-439>.*

Date despre autor:

Irina DIGORI, doctorandă, Școala Doctorală Științe Juridice și Economice, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0000-0003-3537-0098

E-mail: irinadigori@gmail.com

Prezentat la 30.09.2024